

Educația pentru valori

Frumosul uman – rezultat al învățării școlare integrate

Carmen Maria CHIȘIU*

Rezumat:

Considerând valoarea ca proprietate a ceea ce este bun, dezirabil și important, constatăm că trăim într-o lume în care nonvaloarea se regăsește prea des în relațiile interumane. Școlii, îi revine sarcina să găsească modalități prin care să intervină, în educația copiilor, spre a da naștere frumosului uman, însemnând frumosul din atitudinile noastre; față de cei din jur, față de sine și față de Providență.

Dacă întreaga comunitate școlară manifestă o atitudine inteligent emoțională, dacă adulții sunt ei înșiși modele vii pentru elevii, curriculumul ascuns va influența formarea și dezvoltare morală și estetică a copiilor

Cuvinte-cheie:

frumosul uman; abordare integrată; curriculum ascuns; educația pentru valori; inteligența emoțională

Problemă

Trăim într-o lume în care urâtul se regăsește prea des, din ce în ce mai des, peste tot, dar mai ales în relațiile interumane. Școlii, îi revine sarcina să găsească modalități, nișe prin care să intervină, în educația copiilor, a tinerilor, spre a da naștere frumosului uman, însemnând frumosul din atitudinile noastre; față de cei din jur, față de sine și față de Providență, însemnând frumosul din gândurile noastre, cele născătoare de gesturi, de vorbe, de acțiuni trimise spre cei din jur, spre sine și spre Providență, ca rezultat a unei învățări școlare integrate, frumosul uman, considerat ca una dintre cele mai prețioase valori.

---

* Dr. Carmen Maria Chișiu, conferențiar în Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.

Carmen Maria Chișiu

Introducere

Știm că există și ne-am obișnuit să căutăm frumosul în artă: muzică, dans, literatură, cinematografie, pictură, sculptură, arhitectură, frumosul din natură, considerat arta creată de Dumnezeu, dar destul de puțin observăm, cautăm și ne ocupăm de dezvoltarea frumosului uman, a frumosului din comportamentul uman, reflecție a atitudinilor și valorilor autentice.

Una dintre dimensiunile educației, este educația estetică, pe care suntem obișnuiți să spunem și să credem că o putem dezvolta în orele de arte plastice, muzică, dar mai puțin auzim vorbindu-se sau ne preocupăm de frumusețea umană.

Educația estetică și educația morală din perspectiva frumosului uman

Educația estetică, fiind latura educației care contribuie la formarea și dezvoltarea personalității umane prin formarea calităților estetice, prin intermediul valorilor estetice, ale frumosului, din artă, societate și natură, într-o societate în care degradarea morală devine un risc, se cere, mult mai bine orientate spre frumosul din societate, frumosul în relația umană.

Educația morală, ca latură a educației care contribuie la formarea și dezvoltarea personalității umane prin formarea profilului moral și al comportamentului socio-moral. Vizează “ceea ce este mai profund și mai accentuat subiectiv în ființa umană” (Hubert, René, 1965, p. 401)

Morala este o formă a conștiinței sociale, care reflectă ansamblul concepțiilor, ideilor și principiilor (normelor) care călăuzesc și reglementează comportarea (conduita oamenilor) în relațiile personale, în familie, la locul de muncă și în societate, în general. Mai mult ca oricând, societatea românească, și nu numai, are nevoie de atenție acordată acestei dimensiuni.

Frumusețea umană, omul frumos putem spune că este profilul născut din suprapunerea omului purtător al valorilor și atitudinilor care stârnesc emoția estetică.

Ne găsim responsabili de a găsi o cale prin care frumusețea umană să redevină un obiectiv al școlii, o grijă pe care noi toți să ne-o asumăm

Propunem școlii să așeze frumusețea umană la confluența educației morale, moral religioasă, cu educația pentru sănătate, cu psihologia, cu dezvoltarea personală, prin conținuturi și competențe specifice și prin contribuția tuturor celorlalte discipline și activități desfășurate inteligent emoțional.

Dezvoltarea personală și socială, frumosul omun trebuie să se producă mai ales în contexte integrate, (multi- inter- sau transdisciplinare, în funcție de nivelul la care se produce învățarea).

Predarea integrată presupune reconsiderări radicale nu numai în planul organizării conținuturilor, ci mai ales în „ambianța” predării și învățării (Ciolan L., 2008), ceea ce nu necesită nicio schimbare la nivel de curriculum.

Deși predarea integrată se fundamentează pe două sisteme de referință: *unitatea științei și procesul de învățare la elev, în acest context, ne raportăm în mod special la învățarea ca proces, mai mult decât la unitatea științifică.*

Predarea integrată se dovedește a fi o soluție pentru o mai bună corelare a învățării școlare cu nevoile învățării pentru viață. Nu doar din această perspectivă, a formării omului frumos, în învățământul modern este tot mai evidentă necesitatea instruirii integrate.

Abordarea integrată a învățării școlare, nu separă conținuturile și, mai ales, competențele specifice diferitelor discipline de formarea omului frumos, ci oferă posibilitatea de a învăța, de a se forma, în paralel, conținuturile și competențele de specialitate ca premise, inteligența emoțională ca modalitate de viață.

Religie Cultul ortodox Programa V-VIII OM 5097 din 2009	Ed. ptr. sănătate Programa OM 4496 din 2004	Psihologie <i>Programa OM 4598 din 2004</i>	Dezvoltare personală Programa OM 3418 din 2013	Inteligența emoțională Daniel Goleman
Educarea atitudinilor de acceptare, înțelegere și <u>respect față de cei de alte credințe și convingeri;</u>				<u>Înțelegerea mai bună a celor din jur și conviețuirea cu un grad de confort ridicat;</u>
Asumarea unor roluri sociale care implică o relaționare pozitivă <u>față de sine și față de ceilalți;</u>	Respectul față de viața personală, <u>sănătatea proprie și față de sănătatea celorlalți;</u>	<u>Cooperarea cu ceilalți, în rezolvarea unor probleme</u> teoretice și practice, în cadrul diferitelor grupuri;	Manifestarea interesului pentru autocunoaștere și a <u>atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți;</u>	<u>Înțelegerea mai bună a propriilor emoții;</u> <u>Gestionarea eficientă a propriilor emoții și creșterea semnificativă a calității vieții;</u>

Carmen Maria Chișiu

<p><u>Asumarea unor responsabilitati sociale</u> care implica <u>atitudine pozitiva fata de sine si fata de ceilalti</u> semeni indiferent de credinte si convingeri.</p>	<p>Dezvoltarea <u>tolerantei și solidarității față de persoanele</u> aflate în dificultate</p>	<p>Manifestarea unui <u>comportament social activ și responsabil,</u> adecvat unei lumi în schimbare; <u>Participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității;</u></p>	<p>Utilizarea <u>abilităților și a atitudinilor specifice învățării în context școlar.</u> Exprimarea adecvată a emoțiilor în interacțiunea cu copiii și adulți cunoscuți;</p>	<p>Crearea de <u>relații mai bune</u> la toate nivelurile <u>cu cei din jur;</u></p>
---	--	--	--	--

Cei patru piloni ai învățării integrate: a învăța să știi, învăța să faci, a învăța să muncești împreună cu ceilalți, a învăța să fii, exprimă trasăturile fundamentale a frumuseții umane.

Astfel abordată învățarea depășește cadrul formal al școlii, nu mai este doar apanajul elevilor, ci duce la achiziții ce vor însemna bogăția umană, valorificată pe parcursul întregii vieți și ceea ce va însemna valoarea umană.

Educarea frumosului uman nu poate fi considerată doar sarcina educației din cei 7 ani de acasă, nici doar a educației religioase, nici doar a dezvoltării personale, nici doar a educației civice, nici doar a psihologiei, nici doar sarcina profesorilor diriginți, ci e necesar să fie asumată de întreaga comunitate școlară. Dacă întreaga comunitate școlară manifestă o viață inteligent emoțională, dacă adulții sunt ei înșiși modele vii pentru elevii lor, curriculumul ascuns va influența formarea și dezvoltare morală și estetică a copiilor și tinerilor, reflectate în acceptare, înțelegere și respect fata de cei din jur, în responsabilitate socială, cooperare, perseverență, automotivare.

Vă propunem să realizăm o juxtapunere și o suprapunere pentru o analiză complementară a programelor școlare, a finalităților, pentru educației creștin ortodoxe, a psihologiei, a dezvoltării personale, a educației pentru sănătate, fără să separăm sănătatea fizică, de sănătatea mentală, de sănătatea spirituală și fără să neglijăm impactul gândurilor asupra sănătății.

Și toată această analiză pentru a creiona portetul frumuseții umane, a individului fumos, regăsit în omul vesel, pregătit să se armonizeze cu nevoile celor din jur, fără să se uite pe el, dispus să întindă o mână de ajutor, celui de lângă el, conștient și cu respect pentru valoarea celor din jur și a lui, a omului împacat cu el,

cu cei din jur și cu Providența; a omului pe care gândul bun, ca expresie a legăturii cu Providența, îi păstrează sau îi redă sănătatea, a omului care astăzi își propune să fie mai frumos decât ieri și mâine mai frumos decât astăzi.

De ce abordăm în această manieră demersul argumentativ?

Pentru a face posibil de înțeles cum, omul frumos, idealul creației lui Dumnezeu, poate fi cizelat pe parcursul fiecărei activități școlare, indiferent de disciplina pe care o predăm sau tipul de activitate pe care o desfășurăm, în viața școlară. La orele de religie profesorul vine de mână cu omul frumos, plăsmuit de Dumnezeu, luminat de credința lui și de iubirea pentru aproapele lui, omul frumos născut prin asumarea unor roluri sociale și prin asumarea unor responsabilități sociale care implica atitudine pozitivă față de sine și față de ceilalți semenii indiferent de credințe și convingeri; profesorul de la educație pentru sănătate vine la braț cu omul frumos, născut din respectul față de viața personală, sănătatea proprie și a celorlalți, născut din toleranța și solidaritatea față de persoanele aflate în dificultate, profesorul de psihologie și dezvoltare personală pășește alături de omul frumos cizelat prin manifestarea atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți. Și toți ceilalți slujbași ai școlii, fiecare cu omul inteligent emoțional, căruia frumusețea îi joacă pe chip pentru că este în stare să-și gestioneze propriile emoții, îi înțelege pe cei din jur, creează relații bune cu cei din jur și conviețuiește alături de ei cu un grad de confort ridicat.

Toți acești slujitori ai școlii, cu ucenicul pe care-l aduc cu ei pot fi chipuri ai frumuseții umane, pot da formă, culoare și trăire mediului școlar în care copiii cresc frumoși.

Inteligența emoțională este o construcție din 4 elemente:

- Înțelegerea mai bună a propriilor emoții;
- Gestionarea eficientă a propriilor emoții și creșterea semnificativă a calității vieții;
- Înțelegerea mai bună a celor din jur și conviețuirea cu un grad de confort ridicat;
- Crearea de relații mai bune la toate nivelele cu cei din jur și creșterea productivității personale.

Dezvoltarea inteligenței emoționale reprezintă înțelegerea și gestionarea emoțiilor pentru a crea relații armonioase cu cei din jur

Educație prin exemplu personal- element al curriculumului ascuns

Oricare dintre dimensiunile educației, aduse în discuție, educația morală, educația estetică, ar putea fi obiective implicite ale oricărei discipline predate în școală, prin abordarea integrată a învățării școlare, prin sporirea caracterului prac-

Carmen Maria Chișiu

tic aplicativ și prin puterea exemplului. Dincolo de conținuturile pe care le propunem elevilor, e necesară o schimbare la nivel de atitudine.

Ca un dascăl sau un părinte, să fie ascultat, să poată forma atitudini, e necesar să aibă el însuși valoare personală. Altfel spus să fie o personalitate complexă, armonioasă, un om de înaltă moralitate personală și profesională, să fie un exemplu pentru cei din jur. Doar valoarea personală decurgând din caracteristicile de mai sus și capacitatea de a fi un exemplu în ceea ce este și pretinde, face din educator o autoritate educațională iubită și urmată, stimulator al formării și devenirii.

Indiferent de disciplina predată: religie, științe, limbi, cultură civică, dirigenție sau educație parentală, scopul este același: formarea omului frumos cu o minte bine mobilată, împăcat cu el și cu cei din jur, responsabil și angrenat în activitatea specifică vârstei.

Pentru că, astăzi școala este centrată dominant pe achiziția de informație, face educația să fie unilaterală. Activitatea școlară, dublată de pregătirea temelor, care se desfășoară sub supravegherea părinților, se adresează dominant intelectului, care este doar instrumentalul necesar pentru orice activitate de învățare, pentru integrarea în societate. Acest mod de abordare a educației distruge echilibrul ființei umane. Se produce un dezechilibru între nivelul de dezvoltarea a inteligenței academice și nivelul inteligenței emoționale.

Educația așa cum se petrece în zilele noastre, ne face să uităm că înainte de toate, *e nevoie să învățăm să fim oameni, oameni frumoși.*

Cu toții va trebui să învățăm să trăim pentru iubire, pentru blândețe, prin empatie, prin trăiri pozitive.

Exprimat prin limbaj religios, e necesar să învățăm să trăim creștinește și în termeni psihologici, inteligent emoțional, educatori și părinți, pentru a fi exemple de comportament pentru copiii noștri, viitori oameni frumoși.

Și să nu uităm, copiii învață în trei moduri: exemple, exemple și...exemple, felul nostru de a fi este cea mai bună modalitate de a-i învăța să trăiască.

Pentru a-i forma pe copiii noștri, e necesar mai întâi să cunoaștem noi ce înseamnă omul frumos, să fim noi oameni frumoși, să ne preocupăm de dezvoltarea noastră și să acționăm în așa fel încât să fim pentru ei faruri ce le luminează și le deschid calea. Suntem pentru ei un model, pe care îl copiază. În timp, răsplata va fi comportamentul de om frumos, manifestat de copiii noștri.

Impactul Curriculumului ascuns asupra formării frumosului uman

O modalitate puțin costisitoare ca timp și energie prin care putem forma și dezvolta atitudinile și valorile frumuseții umane o regăsim în impactul pe care curriculumul ascuns îl are asupra conduitei întregului colectiv din instituția școlară.

Impactul curriculum ascuns rezidă în efectul experiențelor de învățare și dezvoltare directe sau indirecte, explicite sau implicite, rezultate de ambianța educațională din clasă, mediul fizic și modul de organizare a spațiului. *Curriculumul subliminal* (curriculum ascuns) cuprinde ansamblul experiențelor de învățare și dezvoltare directe sau indirecte, explicite sau implicite, rezultate din ambianța educațională și din climatul psihosocial general, în care se desfășoară activitatea instructiv-educativă.

Philippe Perrenoud include în conținuturile ascunse predispoziții valorice pentru conduite și capacități precum: a ști să-ți petreci timpul, a te apăra, a te face plăcut, a alege, a te descurca, a te proteja, a rămâne autonom, a te face ascultat, a te revolta etc. Cu alte cuvinte, e un etos particular, diferit de la școală la școală, de la clasă la clasă, care amprentează într-un anumit fel pe cei implicați în exercițiul paideic.

Curriculum ascuns sau subliminal derivă, ca experiență de învățare, din mediul psihosocial și cultural al clasei și al școlii. Acesta are în vedere obiective și procese neexprimate în documentele curriculare oficiale, dar prezente în organizarea activității didactice, fie la nivelul comportamentului didactic al partenerilor la educație, fie la cel al conținuturilor.

Se refera la învățarea nonacademica, implicita, sustinuta de mediul școlar existential, spre deosebire de curriculumul evident sau intentionat, care este produsul mediului școlar cognitiv.

Un rol important revine relațiilor interpersonale în care are loc școlarizarea: relații sociale, modele comportamentale dominante, simboluri, imaginea proprie etc. Influența pedagogică a acestui curriculum este, în cea mai mare parte, neplanificată și neintenționată, dar cu mare impact asupra formării copiilor, prin învățarea prin imitație.

Curriculum ascuns are în vedere obiective și procese neexprimate în documentele curriculare oficiale, dar prezente la nivelul comportamentului didactic al profesorului și al relațiilor existente la nivel de grup clasă.

Curriculumul ascuns este experiența de învățare care pătrunde din mediul psihosocial și cultural al clasei, spre elevi, prin simțuri: prin ceea ce văd, prin ceea ce aud, prin ceea ce simt, prin ceea ce fac și trăiesc. Copiii, sunt părtași ai climatului din clasă, sunt martori și ținte a manifestării personalității profesorilor, sunt cei care asistă sau fac parte din relațiile interpersonale care se stabilesc, sunt cei care beneficiază de recompense și sancțiuni, ce influențează imaginea de sine, sunt promotorii și martorii atitudinilor față de cei din jur; toate aceste experiențe contribuind la formarea sistemului propriu de valori.

Fiind vorba de o învățare neintenționată, solicită puțin efort, asigură trăinicie și durabilitate dar și riscuri, dacă orientarea nu este pozitivă.

Carmen Maria Chișiu

Prin experiențele neintenționate ale elevilor, prin strategiile didactice folosite, prin modul de abordare și organizare a învățării, prin modul de organizare a vieții școlare, prin modul de relaționare și comunicare, care nu corespund obiectivelor explicite de instruire și educație și nici conținuturilor curriculare sau metodelor din programa oficială, designul clasei moderne influențează evoluția copiilor, exersarea și dezvoltarea unei palete largi de competențe necesare vieții.

Concluzii

Lucrarea și-a propus să găsească soluții pentru formarea frumosului uman, însemnând frumosul din atitudinile noastre: față de cei din jur, față de sine și față de Providență, însemnând frumosul din gândurile noastre, cele născătoare de gesturi, de vorbe, de acțiuni trimise spre cei din jur, spre sine și spre Providență.

Pentru această abordare nu sunt necesare nici dotarea școlilor, nici înlocuirea programelor, nici așteptarea unor copii din alte timpuri, ci o schimbare la nivelul atitudinii profesorilor. Pentru cei care sunt în rol, propunem un program de mentorat, cu cursuri de formare și aplicare la clasă, sub îndrumarea mentorului, a celor învățate, la nivelul fiecărei comunități școlare, cursuri care să abordeze problematica dezvoltării inteligenței emoționale a profesorilor.

Pentru viitorii profesori, propunem evaluarea, testarea tinerilor la intrarea în programul de formare pentru a deveni profesor și apoi în cadrul formării inițiale, programe coerente, susținute de dezvoltare personală care să le ofere posibilitatea de a deveni ei purtători ai frumuseții umane.

Considerăm necesar accentul în formarea viitorilor profesori pe abordarea integrată a învățării școlare, în care educația religioasă, dezvoltarea personală, psihologia și nu în ultimul rând atitudinea inteligent emoțională a profesorilor și a părinților, a educatorilor, modelele vii din jur, prin impactul curriculumului ascuns pot contribui la educația morală și estetică, regăsite în comportamentul copiilor și a tinerilor.

Bibliografie

- Cristea, S. (200). *Dicționar de pedagogie*, Editura Internațional Litera, Chișinău-București.
- Cury, A. (2005). *Părinți străluciți. Profesori fascinanți*, Editura for You. București.
- Goleman, D. (2005). *Inteligența emoțională*, Editura Humanitas. București.

Maurice, E.& Steven, T.& Friennlander, B. (2003). Educarea inteligenței emoționale la copii. Editura Curtea Veche. București.

Programa Religie ortodoxă., clasele 5th-8th 5097 /2009. MEC. București.

Programa Dezvoltare personală. 3418/ 2013. București.

Programa Psihologie. 4598/ 2004. București.

Programa Educație pentru sănătate. Syllabus 4496/ 2004. București.